

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կառավարության 2017թ. գործունեության միջոցառումների ծրագրի և գերակա խնդիրների կատարման ուղղությամբ ՀՀ սփյուռքի նախարարության իրականացրած աշխատանքների վերաբերյալ

2017թ. Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման ուղղությամբ ՀՀ սփյուռքի նախարարության աշխատանքներն իրականացվել են ՀՀ կառավարության 2017թ. գործունեության միջոցառումների ցանկի և գերակա խնդիրները հաստատելու մասին ՀՀ կառավարության 2017թ. հունվարի 12-ի N 122-Ն որոշման պահանջներին համապատասխան:

2017թ. գերակա խնդիրները

1. Հայաստանի Հանրապետությունում սիրիահայերի և իրաքահայերի ինտեգրման գործընթացի արագացում

Հայրենիք վերադարձող սփյուռքահայերի, այդ թվում՝ սիրիահայերի՝ Հայաստանի հասարակությանն ինտեգրումն արագացնելու ուղղությամբ 2017 թվականին կատարվել են հետևյալ աշխատանքները.

1.1. Գումարվել են Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող միջգերատեսչական հանձնաժողովի 5 նիստ, որոնց ընթացքում ներկայացվել է ավելի քան 20 զեկուցում: Կատարված աշխատանքների մասին հաղորդումներով հանդես են եկել ինչպես պետական, այնպես էլ միջազգային և հասարակական-բարեգործական կառույցների ներկայացուցիչներ: Հսկողություն է սահմանվել նիստերի ժամանակ բարձրացված հարցերի ժամանակին կարգավորման նկատմամբ:

1.2. Մշակվել և շահագրգիռ կառույցներին է ուղարկվել «Սիրիական հակամարտության հետևանքով հարկադիր տեղահանված և Հայաստանում պաշտպանություն հայցող անձանց ինտեգրման 2018-2022 թվականների ռազմավարության» նախագիծը: Այժմ հավաքվում են նրանց առաջարկությունները և դիտողությունները:

1.3. Փետրվարին ՀՀ Նախագահի հանձնարարությամբ մոտ 40 տոննա մարդասիրական բեռ՝ 2 ռուսական օդանավով տեղափոխվել է Սիրիա, որին ուղեկցել է նաև նախարարության վարչության պետ: Բեռն ամբողջությամբ բաժանվել է տեղի բնակչությանը, այդ թվում՝ հալեպահայությանը:

1.4. ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը և «Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունը տարբեր առիթներով 4 անգամ կազմակերպել է «Սիրիահայ մշակույթի շունչը Երևանում» ավանդական դարձած բարեգործական ցուցահանդես-տոնավաճառ Երևանում /60-ից ավելի ձեռագործ վարպետների և հրուշակագործների մասնակցությամբ, ինչպես նաև 1 նման ցուցահանդես-տոնավաճառ՝ Սարդարապատի հուշահամալիրին կից տարածքում:

1.5. Մարտին «Իզմիրյան» բժշկական կենտրոնում «Իզմիրյան հիմնադրամի» նախաձեռնությամբ տեղի է ունեցել «Հայաստանաբնակ կարիքավոր սիրիահայերի բժշկական աջակցություն» ծրագրի մեկնարկի և Համագործակցության հուշագրի ստորագրման արարողությունը: Ծրագիրը համաֆինանսավորվում է «Իզմիրյան» հիմնադրամի կողմից՝ 100,000 ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամի չափով, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի կողմից՝ 50,000 ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամի չափով, և Իզմիրյան բժշկական կենտրոնի կողմից, որն իր հերթին ապահովելու է մինչև 45% զեղջ՝

բժշկական կենտրոնի կողմից տրամադրվող բոլոր ծառայությունների համար: Գործընկեր կառույցներն են ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը, ՀԲԸՄ հայաստանյան ներկայացուցչությունը, «Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոն» կազմակերպությունները:

1.6. Մարտի 27-ին ՀՀ կառավարության նիստերի մեծ դահլիճում կազմակերպվել է Հայաստան տեղափոխված 600-ից ավելի սիրիահայերի հանդիպումը ՀՀ վարչապետ Կարեն Կարապետյանի հետ:

1.7. Մարտի 29-ին Երևանի պատմության թանգարանում Գերմանիայի միջազգային համագործակցության ընկերությունը (GIZ) կազմակերպել է «ՎԵՏԻԿԻԳՐ. սիրիահայերի հաջողություններն ու ավանդը Հայաստանի ձեռնարկատիրության ոլորտում» գրքի շնորհանդեսը և համանուն լուսանկարների ցուցահանդեսը:

1.8. Ամռանը 47 սիրիահայ երեխաներ մասնակցել են «Արի տուն» ծրագրի առաջին փուլին: Եվս 134 սիրիահայ երեխաներ հանգստացել են Երկրապահ կամավորական միության, Հայ օգնության ֆոնդի, Հայ Ավետարանչական ընկերակցության կազմակերպած և Վահագնաձոր գյուղի «Գուգարք» ամառային ճամբարներում:

1.9. Տպագրվել է «Հաճախ տրվող իրավական հարցերի տեղեկատվական ձեռնարկը»՝ Սիրիայից և այլ հակամարտության վայրերից Հայաստան տեղահանված անձանց համար՝ ՀՀ սփյուռքի նախարարության, ՀՀ փաստաբանների պալատի, Ամերիկյան իրավաբանների ընկերակցության հայաստանյան ներկայացուցչության և ՄԱԿ ՓԳՀ հայաստանյան գրասենյակի հետ համատեղ:

1.10. ՀՀ կառավարությունը, ՀՀ սփյուռքի և ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարությունների միջնորդությամբ, համապատասխան որոշմամբ «Սիրիահայերի միություն» ՀԿ-ին 5 տարի ժամկետով անհատույց օգտագործման է տրամադրել Կոմիտասի 49/3 հասցեում գտնվող շենքի 2-րդ մասնաշենքի 860.5 քառ. մետր մակերեսով նկուղային և 1-ին հարկի 649.2 քառ. մետր մակերեսով տարածքները՝ գործարար ծրագիր իրականացնելու նպատակով:

1.11. Հայաստան-Սփյուռք համահայկական 6-րդ համաժողովի թեմատիկ 4-րդ՝ «Հայապահպանության հիմնախնդիրները» ուղղության նիստերից մեկը նվիրված էր «Արտակարգ իրավիճակներում հայտնված հայերի հիմնախնդիրներին», որի ժամանակ հիմնականում անդրադարձ է կատարվել սիրիահայության առկա հիմնախնդիրներին:

1.12. Սեպտեմբերի 20-ին նախարարությունը ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության և ԱՄՆ-ում ՀՀ դեսպանության հետ համագործակցությամբ կազմակերպել է Սիրիայի հայ համայնքի ներկայացուցիչների, ինչպես նաև Հայաստանում հաստատված մի շարք սիրիացիների հանդիպումը ԱՄՆ-ի կոնգրեսականների հետ:

1.13. Դեկտեմբերի 6-7-ը ՄԱԿ ՓԳՀ Հարավային Կովկասում տարածաշրջանային ներկայացուցչության կողմից Թբիլիսիում կազմակերպված բարեգործական ցուցահանդես-վաճառքին ՀՀ սփյուռքի նախարարության և ՄԱԿ ՓԳՀ հայաստանյան գրասենյակի աջակցությամբ մասնակցել են սիրիահայ 9 կին ձեռագործ վարպետներ:

1.14. Դեկտեմբերի 25-ին սիրիահայ 100 երեխաներ ՀՀ Նախագահի նստավայրում մասնակցել են Ամանորի տոնական միջոցառմանը:

1.15. Դեկտեմբերի 27-ին ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը ՀԲԸՄ Վահե Կարապետյան կենտրոնում՝ «Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոն» ՀԿ-ի և ՀԲԸՄ-ի

հետ համատեղ կազմակերպել է ամանորյա հանդիպում սիրիահայ երեխաների հետ, որի ժամանակ շուրջ 100 սիրիահայ փոքրիկների (իսկ միջոցառումից հետո ևս 374 սիրիահայ երեխայի) տրամադրվել են տոնական նվերներ:

1.16. ՀՀ սփյուռքի նախարարությունում առկա տեղեկատվության համաձայն՝ 2017 թվականին Հայաստան է ժամանել շուրջ 170 սիրիահայ: Նախարարություն են դիմել 1262 սիրիահայեր, ովքեր ունեցել են տարբեր ոլորտներին առնչվող 1300 խնդիրներ, որոնցից 722-ը՝ բժշկական օգնության, 97-ը՝ աշխատանքի տեղավորման, 156-ը՝ բնակավարձի փոխհատուցման, 134-ը՝ իրավական/փաստաթղթային, 56-ը՝ կրթական, 125-ը՝ այլ հարցերի վերաբերյալ: Խնդիրների լուծման նպատակով ուղարկվել են համապատասխան գրություններ պետական գերատեսչություններին և գործընկեր միջազգային ու հասարակական կազմակերպություններին:

1.17. ՀՀ սփյուռքի նախարարը սիրիահայերի աջակցության հիմնահարցերով հանդիպումներ է ունեցել միջազգային, համահայկական, բարեգործական և այլ կառույցների ներկայացուցիչների, անհատ բարերարների հետ:

1.18. ՀՀ կառավարության, ՀԲԸՄ-ի և «Գալուստ Գյուլբենկյան» հիմնարկության համաֆինանսավորմամբ փոխհատուցվել է ՀՀ բարձրագույն և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում սովորող սիրիահայ 455 ուսանողների 2016-2017 ուսումնական տարվա ուսման վարձավճարների 70%-ը: Ծրագիրը շարունակվում է և 2017-2018 ուսումնական տարում սիրիահայ 441 ուսանողների ուսման վարձավճարների 60%-ը կփոխհատուցվի ՀՀ կառավարության, ՀԲԸՄ-ի, «Գալուստ Գյուլբենկյան» հիմնարկության, «Սուրբ Սարգիս» հիմնադրամի ֆինանսական աջակցությամբ:

1.19. Հայ օգնության ֆոնդի աջակցությամբ ֆինանսավորվել է ծայրահեղ կարիքավոր սիրիահայ 31 ուսանողների ուսման վարձավճարների 30 տոկոսը:

1.20. Սիրիահայերը ակտիվ մասնակցել են նախարարության կազմակերպած համաժողովներին, կլոր-սեղան քննարկումներին, մշակութային միջոցառումներին: Նախարարության աջակցությամբ սիրիահայերը նաև մասնակցել են տարբեր կառույցների կողմից կազմակերպված դասընթացներին, մշակութային միջոցառումներին, ցուցահանդեսներին, ներկա գտնվել տարբեր միջոցառումներին:

2. Հայապահպանության համար և ուժացման դեմ պայքարում սփյուռքի երիտասարդության շրջանում հայոց լեզվի իմացության մակարդակի բարձրացում

2.1. 2017 թվականին «Սփյուռք» ամառային դպրոց» ծրագիրը իրականացվել է 5 ուղղություններով Երևանի պետական համալսարանի հետ համատեղ: Ամառային դպրոցին մասնակցել է 266 սփյուռքահայ աշխարհի 30 երկրից, ընդ որում՝

- Հայոց լեզվի արագացված ուսուցում - 118 հոգի,
- Հայոց լեզվի ուսուցիչների և կրթական գործի կազմակերպիչների վերապատրաստում - 58 հոգի,
- Երիտասարդ առաջնորդների և համայնքային գործի կազմակերպիչների - 35 հոգի,
- Ազգային երգի խմբավարների և պարուսույցների վարպետության դասընթացներ - 38 հոգի,
- Երիտասարդ լրագրողների վերապատրաստում - 17 հոգի:

Դասավանդման գործընթացում ներգրավվել են ԵՊՀ և այլ բուհերից, ինչպես նաև Սփյուռքից հրավիրված մասնագետներ և մշակութային ճանաչված գործիչներ: Բոլոր ուղղություններում ուսուցանվել է ազգային երգ ու պար:

2.2. Սփյուռքի երիտասարդների հայրենաճանաչության «Արի տուն» ծրագրին 2017 թվականին մասնակցել է 1055 սփյուռքահայ պատանի ու աղջիկ՝ աշխարհի 36 երկրից:

Ծրագրի ընթացքում կազմակերպվել են հայոց լեզվի 5-օրյա արագացված դասընթացներ, որոնք անցկացվել են մասնակիցների լեզվական իմացության մակարդակին համապատասխան ձևավորված խմբերով: Դասերն անցկացրել են երևանյան դպրոցների հայերենի լավագույն ուսուցիչներն ու մասնագետները, ինչպես նաև՝ Սփյուռքի հայկական կրթօջախների փորձառու ուսուցիչները: Հայոց լեզվի և հայրենագիտության դասընթաց է կազմակերպվել նաև ծրագրի ճամբարային 4 օրերի ընթացքում: Ծրագրի մասնակիցները, ինչպես ամեն տարի, այցելել են Հայաստանի պատմամշակութային վայրեր, թանգարաններ, ՀԲԸՄ վիրտուալ համալսարան և այլն:

2.3. ԱՄՆ Արևմտյան ափում գործող կրթական հաստատությունների ուսուցիչների վերապատրաստման նպատակով հունվարին 15 օրով ԱՄՆ է գործուղվել դասախոս: Գործուղման ընթացքում վերապատրաստվել է 27 դպրոցի հայոց լեզվի և հայագիտական առարկաների 50 ուսուցիչ:

2.4. Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի, Ռուսաստանի հայերի միության հետ համատեղ իրականացվող «Հայապահպանության գործում նշանակալի ավանդի համար-2017» մրցանակաբաշխությանը սահմանված են եղել՝

- «Մայրենիի պաշտպան» (անհատներ),
- «Լավագույն հայկական կրթօջախ»,
- «Երիտասարդական կամ ուսանողական կազմակերպություն» անվանակարգերը,
- «Ազատ Արցախ» մանկապատանեկան լավագույն ստեղծագործությունների մրցույթը:

Ստացվել են ավելի քան 160 անհատի և կազմակերպության հայտեր մոտ 20 երկրներից: Արդյունքները կամփոփվեն 2018 թվականի սկզբին:

2.5. Սփյուռքի հայկական կրթական հաստատություններին ուսումնական գրականության և ուսումնասօժանդակ նյութերի մշակման և տրամադրման ծրագրով 37 երկրի մոտ 200 սփյուռքյան կրթօջախների, ըստ ներկայացրած հայտադիմումների, բաշխվել են մոտ 87.000 կտոր դասագրքեր ու ուսումնասօժանդակ նյութեր: Հատկացված դասագրքերն ու ուսումնասօժանդակ նյութերը ՀՀ սփյուռքի նախարարության «Գրականության և խորհրդանշանների առաքում» ծրագրով հիմնականում ուղարկվել են Սփյուռք՝ փոստային առաքմամբ, ինչպես նաև համայնքների, ՀՀ սփյուռքի և արտաքին գործերի նախարարությունների ներկայացուցիչների միջոցով:

Բացի ուսումնական նյութերից՝ սփյուռքյան կառույցներին, հայաստանյան կազմակերպություններին ու անհատներին տրամադրվել են նախարարության պատվերով հրատարակված, նվիրաբերված և հավաքագրված գիտահանրամատչելի գրքեր, ձայնասկավառակ ու խտասալիկ, ՀՀ պետական խորհրդանշանների փաթեթներ, ամենատարբեր հրատարակչական նյութեր՝ մոտ 12.000 կտոր:

2.6. Սփյուռքի հայկական կառույցների ղեկավարների հետ համատեղ աշխատանքների արդյունքում ստեղծվել է 16 նոր մեկօրյա դպրոց Ռուսաստանում, Ֆրանսիայում,

Շվեյցարիայում, Ավստրիայում, Սերբիայում, ԱՄՆ-ում, Իսպանիայում և Իրաքում: 2017 թվականի նորաբաց մեկօրյա դպրոցների 7 ուսուցիչներ մասնակցել են «Մփյուռք» ամառային դպրոցի ուսուցիչների վերապատրաստման դասընթացներին:

2.7. «Քույր դպրոցներ» ծրագրի շրջանակներում 2017 թվականին համագործակցություն է հաստատվել հայաստանյան և սփյուռքյան 6-ական դպրոցների միջև:

2.8. Մայրենի լեզվի հեռավար ուսուցման ՀԲԸՄ AVC վիրտուալ համալսարանի ուսուցման մասին տեղեկատվությունը տարածվել է Մփյուռքի հայ համայնքներում: Նախարարության ծրագրերի մասնակիցների համար կազմակերպվել են AVC-ի շնորհանդեսներ և շրջայցեր, որոնց արդյունքում շատ խմբեր գրանցվել են հեռավար համալսարանի լեզվի ուսուցման դասընթացներին:

2.9. ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտում ստեղծվել է 3 հանձնախումբ՝ արևմտահայերենի անադարտության, զարգացման, լեզվի 2 ճյուղի մերձեցման համար: Մշակվել է արևմտահայերենի պահպանման, անադարտության և զարգացման ռազմավարությունը:

3. Հայաստանի Հանրապետության ներդրումային ծրագրերին սփյուռքահայերի մասնակցության ապահովման գործուն մեխանիզմների ներդրում

3.1. Նախարարությունում ստեղծվել է աշխատանքային խումբ սփյուռքահայերին խորհրդատվական ծառայություններ տրամադրելու, բիզնես ծրագրեր առաջարկելու, ներդրումների սահուն իրականացմանն օգնելու համար՝ «Մեկ պատուհան» կառուցակարգը:

3.2. Նախարարության պաշտոնական կայքում բացվել է «Ներդրումներ Հայաստանում» բաժին, որտեղ ներկայացված են ներդրումներին առնչվող օրենսդրությունը, արտոնությունները, այլ նյութեր, բիզնես ծրագրեր (ավելի քան 200 հատ) և այլն: Բաժնում բացվել է «Սահմանապահ համայնքներ» ենթաբաժինը և այնտեղ տեղադրվել են համայնքների վերաբերյալ համառոտ տեղեկատվություն, հիմնախնդիրները և մինչ օրս իրականացված աշխատանքները: Մփյուռքի գործարարներին ու առևտրաարդյունաբերական պալատներին են ուղարկվել բիզնես ծրագրեր, ինչպես նաև նրանց տեղեկացվել է Հայաստանում ներդրումներ իրականացնելու բոլոր հարթակների մասին (ընդհանուր առմամբ շուրջ 1200 գործարարի):

3.3. Փետրվարի 9-10-ը ՀՀ սփյուռքի նախարարությունում կազմակերպվել են «Հայաստանում ներդրումներին՝ սփյուռքահայերի մասնակցությունը» և «Զբոսաշրջության զարգացումը Հայրենիքում և սփյուռքահայերի մասնակցությունը» կլոր սեղան քննարկումներ, որոնց մասնակցել են պետական կառավարման մարմինների ներկայացուցիչներ, Հայաստանում ներդրումներ կատարած սփյուռքահայ գործարարներ և այլք՝ յուրաքանչյուր քննարկմանը շուրջ 50 հոգի:

3.4. Ապրիլի 28-ին նախարարությունում կազմակերպվել է «Մփյուռքի գորակցությամբ» խորագրով կլոր սեղան-քննարկում, որին մասնակցել են սփյուռքահայ հայտնի բարերարներ, գործարարներ և ներդրողներ:

3.5. Մայիսի 5-ին նախարարությունը «Երևան Էքսպո» կենտրոնում կազմակերպել է Հայաստանում արդյունաբերության ոլորտում սփյուռքահայ ներդրողների արտադրանքների «Գործարար ու գորակցող Մփյուռք» խորագրով ցուցահանդես-վաճառքը, որի շրջանակներում իրենց արտադրանքներն են ներկայացրել սփյուռքահայերի կողմից հիմնված 23 ընկերություններ:

3.6. Հունիսի 28-ին կազմակերպվել է տեսաժողով Հայկական առևտրային ցանցի (ATN), «Բելգիա-Հայաստան», «Պորտուգալիա-Հայաստան» առևտրային պալատների, ինչպես նաև կանադահայ, ամերիկահայ և ֆինլանդահայ գործարարների հետ, որի շրջանակներում քննարկվել են հարցեր՝ կապված Հայաստանի համար մշակված բիզնես ծրագրերի տարածման և ներդրումների ներգրավման ուղղությամբ:

3.7. Հայաստան-Սփյուռք 6-րդ համաժողովի շրջանակներում սեպտեմբերի 19-ին տեղի է ունեցել Հայկական առևտրային ցանցի (ՀԱՑ) 3-րդ գործարար ֆորումը, իսկ սեպտեմբերի 20-ին՝ ՀԱՑ-ի 5-րդ ընդհանուր ժողովը: Միջոցառումներին մասնակցել է շուրջ 200 գործարար՝ Հայաստանից, Արցախից և Սփյուռքից, որոնց շրջանակներում քննարկվել են Հայաստանում ներդրումներ կատարելու հնարավորությունների, զբոսաշրջության զարգացման, նոր բիզնես գաղափարների իրագործման, ինչպես նաև ոլորտում առկա խնդիրների լուծման վերաբերյալ հարցեր:

3.8. ՀՀ սփյուռքի նախարարությունում կազմակերպվել են 30-ից ավելի հանդիպումներ սփյուռքահայ գործարարների հետ, որոնց ներկայացվել են Հայաստանի համար մշակված բիզնես ծրագրերը:

3.9. Դեկտեմբերի 1-ին Մարսելում կայացած Ֆրանս-հայկական առևտրի և արդյունաբերության պալատի հիմնադրման 25-ամյակի շրջանակներում ՀՀ սփյուռքի նախարարը հանդիպել է 200-ից ավելի հայազգի գործարարների հետ: Նրանց տրամադրվել է Հայաստանի համար մշակված բիզնես ծրագրերը և ներդրումներին վերաբերող օրենսդրության մասին տեղեկություններ:

3.10. 2017թ. նախարարության պատվերով հեռարձակվող հեռուստահաղորդումների հիմնական թեմաներից մեկը եղել է Հայաստանում ներդրումային քաղաքականության ներկայացումը և ներդրումներ իրականացրած սփյուռքահայ գործարարները: Հանրայնացվել են Հայաստանում 20-ից ավելի փոքր և միջին ձեռնարկատիրություններ ստեղծած սփյուռքահայերի հաջողության պատմությունները:

4. Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչմանը և դատապարտմանն ուղղված քաղաքականության շրջանակներում սփյուռքահայ երիտասարդության շրջանում պատմական հիշողության ամրապնդմանն աջակցություն

4.1. Հունվարի 19-ին ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը ՀՀ ԳԱԱ հայագիտական ինստիտուտների հետ կազմակերպել է «Հրանտ Դինք. 10 տարի անց» խորագրով կլոր սեղան-քննարկում, որին մասնակցել են անվանի գիտնականներ, թուրքագետներ, քաղաքագետներ, պատմաբաններ, լրագրողներ, մտավորականներ:

4.2. Հրատարակվել է «Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցը փաստաթղթերում և լուսանկարներում» պատկերազրկիչը, որը փաստաթղթերի և լուսանկարների միջոցով արտացոլում է Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցի առիթով Հայաստանում և Սփյուռքում իրականացված աշխատանքները:

4.3. Նախարարության պատվերով 2017 թվականի ընթացքում մի շարք գիտական հաստատությունների կողմից Հայոց ցեղասպանության հիմնախնդիրներին նվիրված իրականացվել են գիտահետազոտական աշխատանքներ, որոնք տպագրվել են:

4.4. Նախարարության պատվերով ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտը հրատարակել է «Հայերեն-քրդերեն, քրդերեն-հայերեն» բառարանը:

4.5. Նախարարությունը աջակցել է հուլիսին «Վերադարձ» հիմնադրամի կազմակերպած «Նուբար» ազգագրական խմբի այցելությանը Արևմտյան Հայաստանի Կարս, Էրզրում, Խարբերդ, Քաղթա, Դիարբեքիր, Սիիր, Մուշ, Վան և Անի քաղաքներ, որտեղ ի թիվս մշակութային և համերգային միջոցառումների, տեղի է ունեցել նաև հանդիպում դավանափոխ հայության հետ:

4.6. Հայաստան-Սփյուռք 6-րդ համաժողովի «Արտաքին քաղաքականության օրակարգի» թեմատիկ ուղղության շրջանակներում տեղի է ունեցել «Հայոց ցեղասպանության ճանաչում, ցեղասպանությունների կանխարգելում. քաղաքական և իրավական գործընթացները» նիստը, որին մասնակցել են անվանի գիտնականներ, վերլուծաբաններ, պաշտոնատար անձինք Հայաստանից և Սփյուռքից:

4.7. Օժանդակություն է ցուցաբերվել Իսպանիայի 2 քաղաքներում և Արգենտինայում Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված խաչքարների տեղադրմանը:

5. «Դու ի՞նչ ես անում Արցախի համար» շարժման ձևավորում և զարգացում

2016 թվականի հոկտեմբերի 20-24-ը Հայաստանում և Արցախում կայացած Լրագրողների համահայկական 8-րդ համաժողովի մասնակիցների առաջարկով սկսվել է «Դու ի՞նչ ես անում Արցախի համար» համահայկական շարժումը:

5.1. Սփյուռքյան լրատվամիջոցներում և նախարարության կայքերում հրապարակվել է ՀՀ սփյուռքի նախարար Հրանուշ Հակոբյանի կոչը:

5.2. Պատրաստվել է շարժման խորհրդանիշը՝ Արցախի «Մենք ենք, մեր սարերը» հուշարձանի պատկերով, շարժման վերաբերյալ տարածվել է տեղեկատվություն:

5.3. Նախարարության «Հայերն այսօր» (hayernaysor.am) էլեկտրոնային պարբերականում բացվել է «Դու ի՞նչ ես անում Արցախի համար» խորագիր, որտեղ տեղադրվում է շարժման շրջանակներում իրականացված միջոցառումների մասին տեղեկատվություն (ավելի քան 130 տեղեկատվական նյութ):

5.4. Սփյուռքյան շուրջ 40 լրատվամիջոցների առաջին էջերում բացվել են բաժիններ՝ շարժման խորհրդանիշով: Սփյուռքի առաջատար լրատվամիջոցների խմբագիրներն ու լրագրողները հանդես են եկել շարժմանը սատարելու հրապարակումներով, էլույթներ ունեցել տեղական լրատվամիջոցներով, կազմակերպել են այցելություններ Արցախ:

5.5. Շարժմանը միացել են սփյուռքի բազմաթիվ համայնքային կառույցներ, դպրոցներ, մշակութային խմբեր և անհատներ՝ իրականացնելով տարաբնույթ միջոցառումներ: Համերգների և այլ միջոցառումների ժամանակ հանգանակված գումարների մի մասը (մի շարք դեպքերում գնվել է անհրաժեշտ գույք, երաժշտական գործիքներ) փոխանցվել է Արցախի մշակութային կենտրոններին և դպրոցներին, Հայաստանի սահմանապահ համայնքներին:

5.6. Սփյուռքահայ տասնյակ անհատ բարերարներ օգնություն են ուղարկել Արցախ, այդ թվում այնտեղ ծառայող զինվորներին, զոհված զինծառայողների ընտանիքներին,

5.7. Սփյուռքի համայնքներում կայացել են Շուշիի ազատագրման 25-ամյակին նվիրված 10-ից ավելի մշակութային միջոցառումներ, ցուցահանդեսներ, կազմակերպվել են դասախոսություններ և այլն: Ֆրանսիայի հայ համայնքի աջակցությամբ նոյեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին կայացել է «Ֆրանսիայում Արցախի օրեր» փառատոնը:

5.8. Հայոց բանակի 25-ամյակի կապակցությամբ, արձագանքելով ՀՀ սփյուռքի նախարարի կոչին, աշխարհի շուրջ 45 երկրներից ստացվել է ավելի քան 60 տեսաուղերձներ և հազարավոր նամակներ՝ ուղղված Պաշտպանության բանակին և հայ զինվորին: Դրանք տպագրվել են «Հայերն այսօր» և «Հայ զինվոր» պարբերականներում, ապա առաքվել են գորամասեր: Դրանք մեծ ոգևորություն են առաջացրել զինվորների շրջանում:

5.9. Բեյրութի Սուրբ Խաչ Հարպոյան վարժարանը վերցրել է Մարտակերտի դպրոցի շեֆությունը: Դպրոցի 3 ուսուցիչ մեկնել է Բեյրութ վերապատրաստման:

5.10. Արգենտինայի համայնքը համերգներից հավաքած գումարով գնել է մոտ 300 երաժշտական գործիք և նվիրել Արցախի դպրոցներին, մանկապարտեզներին:

5.11. Երևանի կենտրոնական փողոցներում տեղադրվել են «Դու ի՞նչ ես անում Արցախի համար» վերնագրով պաստառներ (9 հատ):

Շարժումը լայնորեն տարածվել է Ռուսաստանում, Եվրոպայի մի շարք երկրներում, ԱՄՆ-ում, Լիբանանում, Լատինական Ամերիկայում, անգամ Սիրիայում:

6. Սփյուռքում ըստ մասնագիտությունների համահայկական ցանցերի ընդլայնում և մասնագիտական ներուժի օգտագործում՝ ՀՀ-ի և Արցախի տնտեսության զարգացման համար

6.1. Մայիսյան հաղթական հերոսամարտերի և Հայաստանի Առաջին Հանրապետության հռչակման 100-ամյակի նախաշեմին սեպտեմբերի 18-20-ը Երևանում՝ Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիրում, անցկացվել է «Փոխադարձ վստահություն, միասնականություն և պատասխանատվություն» խորագրով Հայաստան-Սփյուռք համահայկական 6-րդ համաժողովը:

Համաժողովը ՀՀ Նախագահի բարձր հովանու ներքո կազմակերպվել է ՀՀ միջազգային տնտեսական ինտեգրման և բարեփոխումների, արտաքին գործերի և պաշտպանության նախարարությունների հետ համագործակցությամբ:

Համաժողովը անցկացվել 4 ուղղություններով՝ 16 նիստերի և 3 լիագումար նիստերի միջոցով: 4 թեմատիկ ուղղություններն են՝

- Հայաստանի զարգացման հիմնախնդիրներ
- ՀՀ պաշտպանական քաղաքականության առանձնահատկությունները ժամանակակից մարտահրավերների պայմաններում
- Արտաքին քաղաքականության օրակարգ
- Հայապահպանության հիմնախնդիրներ:

Համաժողովի ընթացքում տեղի է ունեցել 3 կլոր-սեղան քննարկում՝

- Համահայկական խորհրդի ձևավորումը
- Մայիսյան հերոսամարտերի և Հայաստանի Առաջին Հանրապետության 100-ամյակի տոնակատարությունների նախնական ծրագրի ներկայացում
- Երևանի 2800-ամյակի տոնակատարությունների նախնական ծրագրի ներկայացում:

Համաժողովին ելույթ են ունեցել ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանը, ԱՀ Նախագահ Բակո Սահակյանը, ՀՀ ԱԺ նախագահ Արա Բաբոյանը, ՀՀ վարչապետ Կարեն Կարապետյանը, ՀՀ սփյուռքի նախարար Հրանուշ Հակոբյանը և այլ պաշտոնատար

անձինք, հնչել են Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի և Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսի օրհնության խոսքերը:

Համաժողովի փակմանը թեմատիկ ուղղությունների պատասխանատու գերատեսչությունների ղեկավարները/կամ նրանց ներկայացուցիչները ամփոփել են համաժողովի իրենց պատասխանատվության ներքո գտնվող ուղղությունների արդյունքները, այնուհետև ընդունվել է հայտարարություն, որտեղ նշվել են Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման հիմնական ուղղությունները և ուղենշվել հետագա անելիքները:

Հայաստան-Սփյուռք համահայկական 6-րդ համաժողովին մասնակցել է 1837 հոգի 71 երկրից (16 երկրից առաջին անգամ), ընդ որում՝ 1363-ը՝ Սփյուռքից: Համաժողովին հիմնական զեկույցով հանդես է եկել 106 հոգի 17 երկրից: Համաժողովին հարակից ելույթներով և հարցադրումներով հանդես է եկել 168 հոգի 26 երկրից:

Գործարկվել է համաժողովի կայքը՝ paf2017.am, որտեղ տեղադրվել են համաժողովի վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն, ծրագիրը և այլ նյութեր:

Համաժողովում հնչած կամ հետո ներկայացված բոլոր հարցադրումները վեր են հանվել, դաս-դասվել են ըստ ուղղությունների, պատրաստվել է ամփոփ փաստաթուղթ, այն ուղարկվել է ՀՀ վարչապետին, որպեսզի հանձնարարվի յուրաքանչյուր գերատեսչությանը՝ իր ուղղությամբ համապատասխան աշխատանքներ իրականացնելու համար:

6.2. ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը ՀՀ առողջապահության նախարարության և «Ակցիա Առողջություն Հայաստան-Ֆրանսիա» կազմակերպության հետ համատեղ հոկտեմբերի 13-14-ը Երևանում կազմակերպել է Սրտաբանության Եվրակովկասյան 6-րդ համաժողովը:

6.3. Նախարարության նախաձեռնությամբ և աջակցությամբ ստեղծված Ճարտարապետների և Ճարտարագետների համահայկական ընկերակցությունը (ՃՃՀԱ) ներկայումս 12 երկրում ունի ներկայացուցչություններ և նորերի ստեղծման նպատակով տարվում են համապատասխան աշխատանքներ: Ընկերակցությունը մշակել է գործողությունների փաթեթ, որը նախարարության աջակցությամբ ուղարկվել է ՀՀ դեսպանություններ՝ նրանց միջոցով նոր անդամներ ներգրավելու և տեղերում կառույցի ներկայացուցչություններ հիմնելու համար:

6.4. «Հայկական առևտրային ցանց» կազմակերպությունը մասնաճյուղեր ունի ԱՄՆ-ում, Ավստրալիայում, Մերձավոր Արևելքում և Եվրոպայում: Աշխատանքներ են տարվում ցանցը ընդլայնելու ուղղությամբ: Աշխատանքների արդյունքում Պորտուգալիայում ստեղծվել է «Պորտուգալիա-Հայաստան» առևտրային պալատ:

Հունիսի 28-ին կազմակերպվել է տեսաժողով Հայկական առևտրային ցանցի (ATN), «Բելգիա-Հայաստան», «Պորտուգալիա-Հայաստան» առևտրային պալատների ներկայացուցիչների և կանադահայ, ամերիկահայ և ֆինլանդահայ գործարարների հետ: ՀԱՑ-ի կողմից ներկայացվել է Հայաստանում ներդրումների իրականացման ուղղությամբ տարված աշխատանքները, անդրադարձ է եղել Հայաստանում բիզնես միջավայրի բարելավման ուղղությամբ տարվող աշխատանքներին:

Հայ առևտրաարդյունաբերական ցանցի (ՀԱՑ) 3-րդ համաժողովը անցկացվել է սեպտեմբերի 20-ին Հայաստան-Սփյուռք 6-րդ համաժողովի շրջանակներում:

6.5. ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը աշխատանքներ է իրականացնում Հայ բժիշկների համահայկական ընկերակցություն ստեղծելու ուղղությամբ: Այս նպատակով նախարարությունում կայացել են մի շարք հանդիպումներ, կազմակերպվել է ԱՄՆ-ի, Կանադայի, Արգենտինայի, Մեծ Բրիտանիայի, Գերմանիայի, Ռուսաստանի, Լիբանանի հայ բժիշկների մասնագիտական կառույցների ներկայացուցիչների հետ տեսաժողով, որոնց ընթացքում քննարկվել են հետագա անելիքները:

«Ֆայդեք» և «Ստամբուլյան» հիմնադրամների նախաձեռնությամբ, նախարարության աջակցությամբ մայիսի 31-ից հունիսի 2-ը Արգենտինայում կայացել է Հայ բժիշկների 12-րդ համաժողովը, որին մասնակցել են 660 բժիշկներ, բուժքույրեր և այլք՝ 10 երկրից: Հայաստանից համաժողովին մասնակցել է 40 հոգի՝ այդ թվում ՀՀ սփյուռքի նախարար Հրանուշ Հակոբյանը և այլ պաշտոնատար անձինք:

6.6. Նախարարությունը ակտիվ համագործակցում է լրատվամիջոցների համահայկական ընկերակցության հետ՝ մասնավորապես կազմակերպելով Լրագրողների համահայկական համաժողովները: Նրա հետ համագործակցությամբ կայացել է Լրագրողների համահայկական համաժողովները համակարգող մարմնի 3 նիստ, որոնց ընթացքում քննարկվել են Սփյուռքի լրատվամիջոցներում համահայկական նշանակության խնդիրների, ինչպես նաև նախարարության ծրագրերի լուսաբանման վերաբերյալ հարցեր:

6.7. Շարունակվել են հայ իրավաբանների աշխատանքային խմբի աշխատանքները Հայոց ցեղասպանությանը նվիրված թղթածրարի պատրաստման ուղղությամբ:

2017թ. գործունեության միջոցառումները.

1. ՀՀ կառավարության 2017 թվականի փետրվարի 2-ի նիստի N 4 արձանագրային որոշմամբ հաստատվել է Սփյուռքի երիտասարդների հայրենաճանաչության «Արի տուն» 2017 թվականի ծրագիրը և միջոցառումների ցանկը:

2. ՀՀ կառավարության 2017 թվականի նոյեմբերի 9-ի N 1439-Ն որոշմամբ հաստատվել է «Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն, նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում սովորող սիրիահայ ուսանողների 2017-2018 ուսումնական տարվա ուսման վարձերի փոխհատուցման չափը: